

DOCUMENTS PROPIS I TEXTS D'ALTRI

COL·LABORACIONS A «SERRA D'OR» 1960-1962

J.V. Foix

**PRÒLEG D'ANTONI MARTÍ MONTERDE
EDICIÓ DE MARGARIDA TRIAS**

FUNDACIÓ
J.V. FOIX

**Edicions 62
Barcelona**

J.V. Foix

Documents propis
i Texts d'altri

Col·laboracions a *Serra d'Or*
1960-1962

EDICIÓ DE MARGARIDA TRIAS
PRÒLEG D'ANTONI MARTÍ MONTERDE

Edicions 62

Barcelona

Primera edició: gener del 2023

© Hereus de J. V. Foix, 2022

© per la transcripció i l'edició dels textos: Margarida Trias, 2022

© pel pròleg: Antoni Martí Monterde, 2022

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664 – 08034 Barcelona
info@grup62.com www.grup62.cat

Compost a Moelmo, scp

DIPÒSIT LEGAL: B. 20.957-2022

ISBN: 978-84-297-8080-2

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com

o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Tots els drets reservats.

La Poesia, segons Balmes: No es pot definir, no ha d'ésser imitativa, però és una realitat d'alta transcendència

El tema, tan actual, de la poesia, de l'originalitat del poeta i de les relacions del poeta amb el seu temps, i les de la poesia amb la societat, és tractat pel nostre filòsof talment com si intervingués en el debat obert pels nostres contemporanis entorn d'aquestes qüestions:

«¿Què és la Poesia? ¿És capaç de fixar la mirada de l'observador quan vol avaluar l'estat de la societat o penetrar en els secrets de l'esdevenidor? Voluble com una exhalació, flotant en la immensitat de l'espai, voltada d'éssers ideals i produccions fantàstiques, filla de la fervor, de l'entusiasme, i emmotllada en els capricis de bells deliris, ¿pot expressar cap realitat social, servir de punt fix, de nord per a conèixer les tendències de l'època, un raig d'esperança per a la generació naixent, una gota de conhort per a la que davalla al sepulcre? ¿Què és, doncs, la Poesia? ¿On és? ¿Qui la coneix, qui n'ha fitat els límits, ni fixat la natura? Res no hi fa que no pugui definir-se la Poesia: no per això deixarà d'ésser una realitat i una realitat d'alta transcendència». «És ver que els poetes no són la societat, ni tenen en llurs mans els destins dels altres homes; però són formats en la societat, aquesta els inspira, els comunica les necessitats, els participa les idees i els sentiments. Quan creiem que els poetes s'abandonen al foc de la inspiració, a l'impuls de l'entusiasme, o que llurs creacions són únicament l'obra de llurs mans i que les formes amb què les revesteixen i ornen són filles només de la condició de llur caràcter o del gir de llur fantasia, tot just si expressen les idees, els sentiments, àd-

huc els modals de la societat on viuen. S'esdevé, però, que el llenguatge dels poetes és damunt el llenguatge comú dels homes i que les veritats passen a ésser en llur boca inspiracions celestes. Les necessitats es presenten, en els poetes, sota formes més grandioses i transcendents».

«L'originalitat, en literatura, avantatja la imitació, i ho deu a ella mateixa, a la seva pròpia natura, no pas a la preocupació o a l'urc. Allò que és original, si és bell, és més agradable per tal com és més bell; i si és gran, és més admirat per tal com és més gran». «Som uns apassionats, i ho diem sincerament, de l'originalitat. Cal reduir la imitació als seus límits justs, cal procurar de no esterilitzar l'enginy subjectant-lo a traves innecessàries. Tot això interessa tant a la investigació filosòfica com a la veritable intel·ligència de la literatura, i afecta profundament el seu esdevenidor».

«No simpatitzem gens amb l'escola tan plena de talent i de monstrositats que ultrapassa el clos establert per la raó i el bon gust i que ha oblidat que la literatura deu, a la seva manera, moralitzar, no pas corrompre; però confessem, francament, que aquesta mena de revolució practicada contra el classicisme, és a dir, contra la imitació reduïda a sistema, i amb els agençaments del saber, de l'erudició i del bon gust, la mirem filla de causes molt naturals i legítimes, demanada per la mateixa força de les coses, en harmonia amb les nostres necessitats socials, i destinada a atènyer el blanc, el qual serà d'harmonitzar la societat i la literatura. Cal evitar un art limitat a l'esfera dels erudits i crear una literatura somal o social, una correspondència recíproca en la qual la societat influeixi sobre la literatura i la literatura sobre la societat».

La Poesia i l'Art perenne, segons Torras i Bages

Heus ací alguns texts de l'il·lustre pensador sobre el tema de la Poesia i de l'Art:

«En els camps de la crítica literària sentim com la veu trista i enyoradissa de la vaga Eco clama que la poesia fuig de dins els dominis de l'Art. El terrós positivisme declara desvanescudes per a sempre la mística, la metafísica i la poesia. Les generacions que puguen, ensopides en la mundana sensualitat, cerquen per a prendre solaç, no les grans delectacions de l'esperit, ans els vulgars entreteniments dels sentits. L'alta poesia resta com desemparrada i mústiga, veient-se ella, dolça i noble esposa de l'esperit humà, arraconada i menyspreada per vils concubines...». «Pledejo per la Poesia, sostinc el seu dret i davant els fidels amadors i deixebles de Ramon Llull i Ausiàs March, proclamo la perennitat de la seva vida, l'existència d'una perenne poesia, així com hi ha una filosofia perenne». «La Poesia no viu a despeses de la Ciència, del refinament social, ni de la riquesa, i per això és immortal». «La Poesia de l'esdevenidor és la poesia humana... La Poesia suposa el poble, i segueix a aquest en les diferents posicions que va tenint en el curs de la seva història... La Poesia s'esvaeix per tal com ha enfosquit la pensa i s'ha refredat el cor dels hòmens» (1892).

«La Poesia, la història i la vida del País són tan lligades entre si, que formen una sola cosa; totes tres van a l'una, essent la triple manifestació d'una mateixa substància; i si hi ha esperits vulgars que no ho saben entendre, que prenen la poesia natural d'un poble per una fantasia de gents desenfeinades, és perquè passa en l'ordre humà allò que sant Pau deia

de l'ordre diví, és a dir, que l'home animal no sap comprendre les coses que pertanyen a l'esperit. La Poesia és una gran qüestió espiritual». «La Poesia és emanació i aroma de la mateixa substància de la Pàtria. Ai del poble que no té poesia! Doneu-lo per mort». «Entre la vida i l'organisme hi ha una relació essencial: un poble desorganitzat no pot exhalar l'olor de la Poesia». «Un poble que es desfà, perd la poesia». «Mor la Poesia a la més petita violència contrària a la seva naturalesa; és una flor que se l'ha de deixar créixer allà on neix». «Entre l'obra social i l'obra poètica, entre la naturalesa física del món i la naturalesa moral de la humanitat hi ha relacions essencials» (1899).

«La Poesia no és una funció del fetge, ni de la melsa, ni de la matèria nerviosa, ni dels teixits de la carn. La Seu augusta de la Poesia és la intel·ligència humana, i des d'ella s'estén com una unció suavíssima per tot l'organisme; i en això consisteix la poesia de la vida que s'estén per tot l'home». «La poesia és l'ordre diví en les coses terrenes; suprimint aquest ordre, rebutjat el misteri, convertit el mar de l'existència en un mar de matèria, la poesia desapareix, perquè, com diu l'Alighieri, la matèria és sorda i no pot respondre a les excitacions de l'Art». «Els nostres contemporanis senten, afortunadament, la influència del Misteri; i la inquietud de les gents modernes, tan sovint confessada, i la neurastènia que s'apodera avui de tants d'hòmens, són signes d'una agitació de l'esperit, que cerca, i no troba, el repòs que dóna la Fe, en explicar i fixar el misteri de la vida». «La Poesia perd la preeminència que el nostre llinatge li ha concedit sobre les coses humanes si no conté una essència de vida» (1913).

«El materialisme de l'Art és impossible; materialisme i Art són dos conceptes que mútuament es repel·leixen, com les tenebres i la llum; i quan l'esperit resta ofegat, la bellesa s'apa-

ga, com quan se pon el sol vénen les fosques de la nit. L'art neuròtic és una reacció teocràtica provocada per l'entorpi-
ment del materialisme, la pruija que sent l'home per una subs-
tància superior a la material li desfrena carn i esperit, i ales-
hores divaga pel món dels esperits i dels misteris, i, com tota
reacció cega, corromp els mateixos principis que voldria res-
taurar. Els dos corrents més novells que es mouen dins el do-
mini de les Arts, el naturalisme i el fatalisme de l'inconegut,
que pretenen d'inaugurar una era nova de la Bellesa, vénen
a parar a un mateix punt».

«El regne propi, sobirà, de la Bellesa, és la regió dels espe-
rits; però els partidaris del lleig físic cauen en una vera aberrac-
ció, negant a la matèria tota valor estètica». «Qui ama l'home,
ama les formes humanes; Déu, després de criar-les, segons el
Gènesi, s'hi complagué contemplant en l'home una imatge
seva, i l'escultura és, per essència, l'art de les formes humanes.
La pintura té per objecte el món intern mostrant-se a l'exte-
rior. És més íntima, més psicològica; hom hi pot escriure la
història i la teologia d'un poble, expressar-hi totes les virtuts
i vicis, totes les grandeses i misèries de l'espècie humana; i fins
quan l'artista agafa amb les seves mans i vol tractar un assump-
te del món físic és perquè, talment el mitològic Midas, té
el poder de convertir en or tot ço que toca». «La Veritat és el
fons essencial de l'Art; el convencionalisme, el trastocament
dels sentiments humans, les modes, els rampells, les violèn-
cies, les excitacions nervioses, les delectacions fornicàries, són
formes passatgeres que se les enduu el corrent del temps».

«Prescindir de la idea és prescindir de la raó; prescindir
de la raó és prescindir de l'home; donar més importància a la
forma que a la idea, substituir a la llum intel·lectual la fulgura-
ció imaginativa, a l'alta fruïció de l'esperit la commoció ner-
viosa, és girar les coses al revés». «Hom ha arribat a molta de

perfecció en els procediments artístics, però perdura la idea de missió social, hom cerca només el delectar. Hi ha verament una concupiscència artística; la pruija insadollable d'emocions es desperta d'una manera material amb la virtualitat social; del plaer en fa hom aleshores la finalitat de la vida, la sensació o el sentiment maten la idea, el pensament roman feble i l'Art es redueix a una indústria recreativa; mes aleshores ni ja els artistes no són evidents, ni el públic no cerca la fruïció estètica. L'exuberància artística sol denotar decadència social i migrament d'esperit».

«La pintura modernista, tirant-se pels barrancs d'un simbolisme i d'un misticisme estrambòtics, cercant la bellesa per viaranys escabrosos o impracticables, convertint-se en una mena de secta, mai no arribarà a compenetrar la massa popular com ho ha fet l'Art veritable en les seves èpoques més esplendoroses». «Un art tenebrós no és veritable Art; les foscos i les tenebres són elements aprofitables per l'artista, però no *per se*, sinó com a contrast; no com a fi, sinó com a medi. Presentar l'artista els dubtes, les ombres i les foscos, i dur-se'ls al si d'una immensa buidor, no és obra d'artista». «La llum ha estat sempre element essencial de la Bellesa, àdhuc en les escenes tenebroses».

«Tota perfecció suposa submissió». «La independència de l'Art és una quimera; com totes les altres coses, l'Art és encadenat amb un ordre establert i, si en vol fugir, es desfà i anihila». «El fi de l'Art és essencialment humà i, per tant, si es dirigeix a l'home ha d'ésser per a perfeccionar-lo i ennobrir-lo. Si l'Art, en lloc d'il·luminar i purificar l'home, si per comptes de produir l'ordre, l'harmonia i el goig en el nostre regne intern el pertorba, l'Art no és humà, sinó inhumà, i cau de la seva eminent categoria. No és cap progrés convertir l'Art fins ara aglutinant en dissolvent. ¿Caldrà substituir l'emo-

ció estètica lluminosa, serena i fortificant per un plaer violent i malsà, semblant a aquelles begudes estimulants que destrueixen l'organisme de qui les usa?».

«L'Art modern sent d'una manera molt pregona i viva el desig de l'Infinit; més que mai parla hom ara de l'Art transcendent, el qual, en gran part, s'és fet panteista; però el panteisme artístic modernista no arribarà mai a produir obres admirables, perquè no admirem allò que no és sincer». «L'Art pessimista, que, per desgràcia, té avui deixebles de molt de talent, ¿què significa sinó el desig d'Infinit fugint del camí que porta a satisfer-lo?»». «L'Art té sempre quelcom de salvatge i sol morir d'un enfit de refinaments socials; necessita de l'estudi, però no és fill de l'estudi; ha de tenir en compte les regles, però necessita que li vingui de fora ço que no li donaran les regles; l'esperit creador no s'explica, la inspiració no s'analitza: és un misteri».

«La vaguetat, la generalitat, la indeterminació que és tant del gust modern i predomina en l'Art contemporani perquè lliga amb l'estat dels esperits poc fermes i resoluts, no és una llei estètica ni una llei humana. Som éssers concrets i determinats, necessitem la llum del sol i la puresa de l'aire; la boira ens entumeix; i l'art modernista, en bona part, entumeix també els hòmens i els duu a un horitzó espiritual d'indeterminació i de dubte».

«L'home d'imaginació tendeix fàcilment als radicalismes. En els nostres dies havem vist adorar la forma com a única deessa de l'Art, ponderar-la com a única manifestació de la Bellesa i, després, tractar-la amb menyspreu, rebutjar la seva perfecció tot prenent de fer sentir la inefable moció interna de l'infinit per ministeri de formes incompletes». «L'Art és per a tothom, i com més clar, millor». «L'interès artístic, per noble que sigui, és subordinat a l'interès humà; l'home

és més que l'Art, puix que totes les coses han estat fetes per a l'home».

«L'Art és ple de misteris. L'obra d'art no es fa en motlle, ni el principi de la seva existència no es deu a cap fórmula». «En la fecundació intel·lectual de l'artista, en la concepció de la seva obra, tothom hi reconeix un element inexplicable; la conjunció del món de la matèria amb el dels esperits».

«L'Art, per una furiosa reacció contra el naturalisme, fugint a cercar l'Infinit i l'Absolut, rebutjant el relatiu, per ministeri de simbolistes, neomístics i impressionistes, desnatura litzza les formes i sembla com si volgués convertir la pintura, que és per la seva naturalesa l'art de les formes, en l'art dels signes, que, portat a les darreres conseqüències, seria la destrucció de l'Art, per ço com el símbol és per si cosa morta». «Quan hom pretén fer Art, la inspiració desapareix». «La llei de l'Art no és una llei dura, ans tan pròpia i tan íntima, que es confon amb el ritme de la vida».

«L'Art sofreix violència quan hom vol passar per damunt la llei, quan la supèrbia dels hòmens cerca l'originalitat, quan tothom vol ésser geni i cerca el contrast amb els altres mortals, puix que aleshores ve el no entendre's, la vanitat ridícula, les extremituds barroques, romàntiques o modernistes». «L'anarquia artística és una desolació tan forta com l'anarquia social».

«Tot l'Art de pintura, d'escultura, de música, d'arquitectura, de poesia són uns purs rudiments, unes sublimes beceroles de la ciència de la delícia espiritual».